

Қуръони Карим дарслари (42-дарс). Қуръоннинг арабларни беллашувга чорлаши

14:30 / 16.07.2019 7182

Арабларнинг сўзга чечан халқ эканини аввал айтиб ўтдик. Хусусан, суҳандонликда елкаси ерга тегмаган сўнгсиз мубоҳасаю мушоарадан қайтмайдиган шоиру ваъзхонлар ўзларига рўпара келадиган рақибни енгилу учун доимо имкон ва маҳорат топганлар. Энди Қуръони Карим ҳам уларга гўё бир рақибдек нозил бўлди! Нега улар Қуръон сураларидан ўтказиб, бирор жумла туза олмадилар? Нега энди уларнинг ижодий салоҳияти Қуръони Карим чақириқлари олдида бу қадар ожизлик қилиб қолди? Нега шу пайтгача тилини бермай келган бирор бузғунчи энди «Агар араблар истасша, Қуръонга тенглашадиган китоб яратар эди», деган даъво билан бош кўтармади? Нега шундай бўлди?

Бу борада ҳам адолат Қуръон тарафида. Зеро, Аллоҳ даставвал араблардан Қуръон сингари бир нарса ижод қилишни талаб этиб, уларни «беллашувга чорлади».

Биз «беллашувга чорлаш» дея таржима қилган ибора араб тилида «тахаддий» дейилади. Бунда ўз кучига ўта ишонган тараф ҳеч нарсадан қўрқмасдан, ўзгаларни беллашувга чорлайди. Ўзида салгина ожизлик сезган тараф албатта, бу ишни қила олмайди, ҳеч кимни очикчасига беллашувга чорлай олмайди. Чунки енгилу қолиб, шарманда бўлишидан қўрқади. Қуръони Карим эса арабларни баралла беллашувга чорлади. Ушбу чорлов бир неча босқичда бўлиб ўтди.

Биринчи босқич:

Аллоҳ таоло Қосос сурасида марҳамат қилади:

صَدَقَيْتُمْ كُنْتُمْ إِنْ أَتَيْتُمْ مِنْهَا أَهْدَىٰ هُوَ اللَّهُ عِنْدَ مَنْ يَكْتُمُ فَاتُوا قُلْ

أَتَّبِعْ مَنْ أَضَلُّ وَمَنْ أَهْوَاءَهُمْ يَتَّبِعُونَ أَنَّمَا فَأَعْلَمُ لَكَ يَسْتَجِيبُوا لَمْ فَإِنْ ﴿٤٩﴾

﴿٥٠﴾ الظَّالِمِينَ الْقَوْمَ يَهْدِي لِأَلَّا إِيَّاكَ اللَّهُ مِنْ هُدَىٰ بَغَيْرِ هَوْنٍ

«Агар ростгўйлардан бўлсангиз, Аллоҳнинг ҳузуридан у иккисидан кўра тўғрироқ бир китоб келтиринг, мен унга эргашаман», дегин. Агар сенга жавоб бера олмасалар, бас, билгинки, улар фақат ҳавойи нафсларига эргашмоқдалар, холос. Аллоҳдан бўлган ҳидоятсиз, ўз ҳавойи нафсига эргашгандан кўра ҳам адашганроқ кимса борми?! Албатта, Аллоҳ золим қавмларни ҳидоят қилмас» (49-50-оятлар).

Ушбу оят Қуръони Каримдан қирқ еттита сура нозил бўлган вақтда тушган. Уни эшитган араблар Қуръонга бас келадиган китоб яратиш тараддудига тушганлар, бироқ ҳарчанд уринмасинлар, бунинг уддасидан чиқолмаганлар.

Қуръони Каримнинг Исро сурасида айна шу ҳолат алоҳида таъкидланган, яъни одамлар ҳатто жинлар билан бирлашган тақдирда ҳам, Қуръонга бас келадиган китоб ярата олмасликлари баён қилинган.

يَأْتُونَ لَا الْقُرْآنَ هَذَا بِمِثْلِ يَأْتُوا أَنْ عَلَيَّ وَالْجِنُّ الْإِنْسُ اجْتَمَعَتْ لِيِنَّ قُل

ظَهِيْرًا لِبَعْضِ بَعْضُهُمْ كَانَتْ وَلَوْ بِمِثْلِهِ ۝۸۸

«Агар инсу жинлар тўпланиб, ушбу Қуръонга ўхшаш нарса келтирмоқчи бўлсалар, бунда баъзилари баъзиларига ёрдамчи бўлсалар ҳам, унга ўхшадини келтира олмаслар», деб айт» (88-оят).

Биринчи босқичдаги таҳаддий – беллашувга чорлаш борасида Тур сурасининг қуйидаги икки ояти ҳам алоҳида маъно касб этади:

صَدِيقِيْنَ كَانُوْا اِنْ مِّثْلِهِ ۝ بِحَدِيْثٍ ۝ فَلْيَأْتُوْا ۝۳۳ ۝ يَوْمُنُوْنَ لَا بَلَّ نَقْوَلُهُ، يَقُوْلُوْنَ اَمَّ

«Ёки «У(Қуръон)ни ўзи тўқиди», дерлар? Йўқ, улар иймон келтирмаслар. Агар ростгўй бўлсалар, унга ўхшаш сўзни келтирсинлар-чи!» (33-34-оятлар).

Яъни мушриклар ваҳийга ишонмаётган, «Қуръонни Муҳаммаднинг ўзи тўқияпти», деяётган эканлар, унда ўзлари ҳам Қуръонга ўхшаш матн ижод қилсинлар-чи! Нимага, деганда, бир одамнинг қўлидан келган ишни бошқа одам ҳам қила олади. Айниқса, араблар дунёда сўз устаси сифатида ном чиқарганлар. Инсонда ўзига нисбатан ишонч кучли бўлмаса, ўзгаларни лол қолдирувчи таклифни қила олмайди, шарманда бўлишдан қўрқади. Дин душманлари ўз даъволарини исбот қилиш мақсадида жуда кўп уринганлар. Қўлларида келган ҳамма имкониятларни ишга солишган, лекин иложини қила олмаганлар.

Иккинчи босқич:

Ҳеч ким Қуръони Каримга ўхшаш тўлиқ китоб келтиришга ярамаганидан сўнг, иккинчи босқичда қарши тарафдан ҳеч бўлмаганда ўнта сура келтириш талаб қилинади.

Аллоҳ таоло Ҳуд сурасида марҳамат қилади:

أَسْتَطَعْتُمْ مِنْ وَاَدْعُوا مُفْتَرِيَتٍ مِّثْلِهِ ۗ سُوْرٍ بَعِشْرٍ فَاَتُوْا قُلُوبًا فَاَتَرْتَهُ يَقُوْلُوْنَ اَمْ

بِعِلْمٍ اُنزِلَ اَنْمَّا فَاَعْلَمُوْا اَلَكُمْ يَسْتَجِيْبُوْا فَاَلَمْ ۗ صٰدِقِيْنَ كُنْتُمْ اِنْ اَللّٰهُ دُوْنِ مِّنْ

۱۴ مُّسْلِمُوْنَ اَنْتُمْ فَهَلْ هُوَ اِلَّا اِلٰهٌ لَّا وَاَنْ اَللّٰهُ

«Ёки «Ўзи тўқиб олган», дерларми? «Агар ростгўй бўлсангиз, унга ўхшаш ўнта тўқилган сура келтиринг ва Аллоҳдан бошқа кучингиз етганки кишини чақиринг», деб айт. Агар жавоб бера олмасалар, бас, билинги, у фақатгина Аллоҳнинг илми ила нозил қилингандир. Ундан ўзга бирон илоҳ йўқ. Энди мусулмон бўларсизлар?!» (13-14-оятлар)

Табиийки, шубҳа-гумон эгалари Қуръони Каримнинг бу шарти олдида ҳам ожиз эканликларига ўзлари амин бўлдилар. Улар бу босқичдаги таҳаддий – беллашувга чорлашга ҳам жавоб бера олмадилар.

Учинчи босқич:

Қуръони Каримга ўхшаш тўлиқ китоб келтиришдан, ҳеч бўлмаса унинг сураларига ўхшаш ўнта сура келтиришдан ожиз бўлган қарши тарафга яна енгиллик яратилиб, фақатгина бир дона сура келтириш таклиф қилинди.

Ҳа, учинчи босқичда Қуръони Карим улардан битта сура келтиришни талаб қилди. Аллоҳ таоло бу ҳақда Бақара сурасида шундай дейди:

وَادْعُوا مِثْلَهُ مِّنْ سُورَةٍ فَأْتُوا عَبْدَنَا عَلَىٰ نَزْلِنَا مِمَّا رِيبٍ فِي كُنْتُمْ وَإِنْ

تَفَعَّلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا لَمْ فَإِنْ ﴿٢٣﴾ صَادِقِينَ كُنْتُمْ إِنْ اللَّهُ دُونَ مِّنْ شُهَدَاءَ كُمْ

لِلْكَافِرِينَ أُعِدَّتْ وَالْحِجَارَةُ النَّاسِ وَقُودُهَا الَّتِي النَّارَ فَاتَّقُوا ﴿٢٤﴾

«Ва агар бандамизга нозил қилган нарсамиздан шубҳада бўлсангиз, унга ўхшаш бир сура келтиринг ва Аллоҳдан ўзга гувоҳларингизни чақиринг, агар ростгўйлар бўлсангиз. Бас, агар қила олмасанглар – ҳеч қачон қила олмайсизлар ҳам – ёқилғиси одамлар ва тош бўлган, кофирлар учун тайёрланган оловдан қўрқинглар» (23-24-оятлар).

Бундай сўзларни одамларга қарата баралла айтишга ёлғиз Аллоҳгина қодир! Ўз бандаларининг ижодий салоҳиятини билган Аллоҳгина шундай қарорга келган ва уни баралла эълон қилган.

Мана, Қуръони Карим нозил бўлганидан буён неча асрлар ортда қолди, бу фоний дунёдан не-не уламою фузалолар, шоири давронлар яшаб ўтмади, лекин биронта инсон фарзанди Қуръони Карим оятларининг оҳорини тўкадиган сўз ижод қилолмади, аксинча, Қуръон мўъжизалари тан олинаверди.

«Қуръон илмлари» китобидан